

קובנר, אבא (1918-1987)

(Abba Kovner). מפקד מחתרת ופרטיזנים, ממייסדי ה'בריחה', משורר וסופר, פעיל בתחומי תרבות וציבור בישראל.

ק' נולד בסבסטופול שברוסיה, התחנך בגמנסיה העברית בוילנה ולמד אמנויות פלסטיות. מנעוריו היה חניך ה'שומר הצעיר'. ב-1940-1941, כשהיתה וילנה בירת הרפובליקה הסובייטית הליטאית, היה ק' פעיל במחתרת. עם כיבוש העיר וילנה בידי הגרמנים בסוף יוני 1941 מצא ק' מיקלט לזמן מה, עם קבוצה מחבריו, במנזר האחיות הדומיניקניות בפרבר של העיר. לאחר ששב לגטו ונדע לו על רצח המוני יהודים, הגה ק' את רעיון ההתנגדות ונרתם להקמת כוח יהודי לוחם. בליל 31 בדצמבר 1941-1 בינואר 1942 נקרא באסיפת התנועות החלוציות בוילנה כרוז שחיבר ק' ובו נאמר:

'... היטלר זומם להשמיד את כול יהודי אירופה. על יהודי ליטה הוטל להיות הראשונים בתור. אל נלך כצאן לטבח! נכון, חלשים אנו וחסרי-מגן, ואולם, התשובה היחידה לאויב היא התנגדות!'

היתה זאת הפעם הראשונה שרצח יהודים בידי האיינזצגרופן הוערך כחלק מתוכנית כללית להכחדת יהודי אירופה ופעם ראשונה שיהודים נקראו להתגונן עם נשק ביד נגד הנאצים. ב-21 בינואר 1942 נוסד בוילנה 'ארגון הפרטיזנים המאוחד' (פ.פ.או), שהורכב מתנועות נוער ומפלגות מזרמים פוליטיים שונים. ק' היה חבר מטה הארגון, ואחרי שהמפקד הראשון של פ.פ.או, יצחק ויטנברג, נפל לידי הנאצים ביולי 1943, נהיה ק' למפקדו (כינויו היה 'אורי'). בימי הגירוש האחרון מוילנה בספטמבר 1943, ניצח ק' על פעולות הארגון ויציאת הלוחמים מהגטו ליער. ביערות רודניקי (ראה פרטיזנים) פיקד על היחידה היהודית שהורכבה מלוחמי גטו וילנה ועל גדוד 'הנוקם' במחנה היהודי ביער.

אחרי השחרור היה ק' ממייסדי תנועת ה'בריחה' והרוח החיה של 'חטיבת שרידי מזרח אירופה', התארגנות על-מפלגתית של זרמים ציוניים שונים שקראה לאחדות הכוחות מתוך לקח השואה ונוכח הסכנות שעודן צפויות לעם היהודי. ביולי 1945 הגיע לבסיס של הבריגדה הארץ-ישראלית ('חטיבה יהודית לוחמת' [חי"ל]) בטרנזיט שבאיטליה ונשא בפני החיילים המכונסים דברים נוקבים על החורבן וההתקוממות.

במחצית השנייה של 1945 הגיע ק' לשהות קצרה בארץ כדי לקבל תימוכין ומשאבים לפעולות נקם באחראים לרצח ובמבצעיו בימי השואה. בדרכו לאירופה נכלא, הוחזר לארץ ואחרי תקופת מאסר שוחרר. ב-1946 הצטרף ק', עם אשתו ושותפתו למחתרת וללחימה ויטקה קמפנר, ועם קבוצת פרטיזנים, לקיבוץ עין-החורש. במלחמת השחרור היה קצין תרבות בחטיבת 'גבעתי', והוציא את 'הדף הקרבי' הנודע של החטיבה.

בתום המלחמה חזר ק' לקיבוצו ואת מרבית זמנו הקדיש לכתיבה. הוא פירסם שני כרכי פרזזה בסדרה 'פנים אל פנים' וקבצי שירה רבים, ביניהם הפואמה הפרטיזנית 'עד לא אור', 'מכל האהבות', והפואמה 'אחותי קטנה'. ב-1970 קיבל את פרס ישראל לספרות. ק' היה יושב-ראש אגודת הסופרים בישראל, ממייסדי 'מורשת', בית עדות על-שם מרדכי אנילביץ', ועיצב את תוכנו של 'בית התפוצות', על שם נחום גולדמן בתל אביב. דברים שהשמיע בשאלות הזמן החשובות לעם היהודי ולישראל כונסו בחלקם בכרך 'על הגשר הצר', מסות בעל-פה שראה אור ב-1981.